

KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NİN 2020-2024 STRATEJİK PLANI KAPSAMINDA ENGELLİLERE YÖNELİK STRATEJİK HEDEFLERİN GERÇEKLEŞME DÜZEYİNİN ANALİZİ

Hilmi SÖZEN

Bağımsız Araştırmacı, Türkiye

hilmiszn42@hotmail.com

<https://orcid.org/0009-0004-7038-8941>

Atıf	SÖZEN, H. (2024). KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NİN 2020-2024 STRATEJİK PLANI KAPSAMINDA ENGELLİLERE YÖNELİK STRATEJİK HEDEFLERİN GERÇEKLEŞME DÜZEYİNİN ANALİZİ. <i>İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi</i> , 16(4), 575-605.
------	---

ÖZ

Engellilik fenomeni, çağdaş toplumların vazgeçilmez bir gerçeği olarak kabul edilmekte olup, bu alandaki çalışmalar giderek artan bir öneme sahip olmaktadır. Bu kavram, toplumsal bir konsept olarak hem ulusal hem de yerel düzeyde büyük bir hassasiyetle ele alınmakta ve çözümler aranmaktadır. Bu kritik konuya odaklanırken, somut verilere başvurmak bilimsel araştırmalarda kaçınılmaz bir gerekliliktir. Nitekim, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yayınlanan Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni'ne (Nisan 2023) göre, Türkiye genelinde toplam engelli birey sayısının 2.511.950 olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı'nın 24 Haziran 2020 tarihinde sunduğu istatistiklere göre, Konya'da yaşayan engelli birey sayısının 65.273 olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada, Türkiye genelinde ve Konya şehri özelinde, engelli bireylerin varlığı ve önemi, kamu politikalarının ve toplumsal hizmetlerin şekillendirilmesinde temel bir parametre olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda, engelli bireylere yönelik faaliyetler, stratejik planlama süreçlerinde öncelikli bir konu olarak değerlendirilmekte ve özenle ele alınmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2020-2024 dönemine ait güncel stratejik planını temel alarak, engellilere yönelik belirlenen stratejik amaç ve hedeflerin uygulanma ve gerçekleşme düzeyini derinlemesine analiz etmektir. Yıllık faaliyet raporları üzerinden yürütülecek olan bu analiz, belediyenin belirlediği stratejik hedeflere ne derece başarılı bir şekilde ulaşıldığını ortaya koymakla kalmayacak, aynı zamanda engelli bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmaya yönelik yapılan çalışmaların etkinliğini de değerlendirecektir. Bu

Geliş tarihi: 01.06.2024 – Kabul tarihi: 04.09.2024, DOI: 10.17932/IAU.IAUSBD.2021.021/iausbd_v16i4005

Araştırma Makalesi-Bu makale iThenticate programıyla kontrol edilmiştir.

Copyright © İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

araştırma kapsamında, nitel araştırma yöntemi benimsenmiş olup, veri toplama tekniği olarak doküman analizi kullanılmıştır. Bu süreçte, 2020-2024 stratejik plan ile 2020, 2021 ve 2022 yıllarına ait yıllık faaliyet raporları incelenerek, kapsamlı bilgiler elde edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, faaliyet raporlarının analizi, engellilere yönelik stratejik hedeflerin gerçekleşme düzeylerinde farklılıkların olduğunu ortaya koymuştur. Raporda bazı hedeflerin başarıyla aşıldığına işaret edilirken, bazı hedeflerin ise beklenen seviyeye ulaşamadığı görülmüştür. Bu durum, engellilere yönelik politika ve programların etkinliğinin artırılması için daha fazla çaba sarf edilmesi gerektiğini göstermektedir.

***Anahtar Kelimeler:** Engellilik, Stratejik plan, Faaliyet raporları, Konya Büyükşehir Belediyesi.*

ANALYSIS OF THE LEVEL OF REALIZATION OF STRATEGIC GOALS FOR THE DISABLED WITHIN THE SCOPE OF THE 2020-2024 STRATEGIC PLAN OF KONYA METROPOLITAN MUNICIPALITY

ABSTRACT

The phenomenon of disability is accepted as an indispensable fact of contemporary societies, and studies in this field are of increasing importance. This concept, as a social concept, is handled with great sensitivity at both national and local levels and solutions are sought. While focusing on this critical issue, resorting to concrete data is an inevitable necessity in scientific research. As a matter of fact, according to the Disabled and Elderly Statistical Bulletin (April 2023) published by the Ministry of Family and Social Services, the total number of disabled individuals throughout Turkey was determined to be 2,511,950. Similarly, according to the statistics presented by the Department of Research, Development and Statistics on June 24, 2020, it was determined that the number of disabled individuals living in Konya was 65,273. At this point, throughout Turkey and specifically in the city of Konya, the existence and importance of disabled individuals is accepted as a fundamental parameter in shaping public policies and social services. In this context, activities for disabled individuals are considered a priority issue in strategic planning processes and are handled carefully.

The purpose of this study is to analyze in depth the implementation and realization level of the strategic goals and targets determined for the disabled, based on the current strategic plan of Konya Metropolitan Municipality for the 2020-2024 period. This analysis, which will be carried out through annual activity reports, will not only reveal how successfully the strategic goals determined by the municipality have been achieved, but will also evaluate the effectiveness of the efforts made to facilitate the lives of disabled individuals. Within the scope of

this research, qualitative research method was adopted and document analysis was used as the data collection technique. In this process, the 2020-2024 strategic plan and annual activity reports for 2020, 2021 and 2022 were examined and comprehensive information was obtained. According to the results of the research, analysis of activity reports revealed that there are differences in the realization levels of strategic goals for disabled people. While it indicates that some targets have been successfully exceeded, it has been observed that some have not been reached to the expected level. This situation shows that more efforts need to be made to increase the effectiveness of policies and programs for disabled people.

Keywords: *Disability, Strategic Plan, Activity Reports, Konya Metropolitan Municipality.*

GİRİŞ

İnsan, düşünme kabiliyeti ve sosyal ilişkilerde bulunma yetisiyle donatılmış, toplumsal bir varlıktır. Dolayısıyla, kendi varlığını ve içinde yaşadığı toplumu düzenleme ve geliştirme eğilimindedir. Ancak, toplum homojen değildir; doğuştan veya sonradan edinilmiş farklılıklar veya içsel ve dışsal koşulların etkisiyle çeşitlilik göstermektedir (Ertürk vd., 2014, s. 380). Toplum bağlamında, engelli bireyler de toplumun diğer üyeleri gibi vazgeçilmez birer bileşenidir. Bu gerçeklik göz önünde bulundurulduğunda, engelliler için farkındalık oluşturmak, diğer konulara nazaran daha büyük bir önem arz etmektedir (Çaha, 2016, s. 124). Bu durumun temel nedeni, engellilerin bireysel ve sosyal yaşamlarında karşılaştıkları çeşitli zorluklardır. Bu zorluklar arasında erişilebilirlik, ulaşım, eğitim, istihdam, yoksulluk, rehabilitasyon, çevre koşulları, konut, sosyal güvenlik gibi konular önemli bir yer tutmaktadır. Dolayısıyla, bu sorunların çözümüne ya da etkilerinin azaltılmasına yönelik atılması gereken ilk adım, farkındalık ve ortak bilinci inşa etmektir (Ünsür, 2020, s. 137). Bu noktada, belediyeler, engellilik bilincinin gelişimine ve engellilerin farkındalığının artırılmasına yönelik kritik bir rol üstlenirken, bununla yetinmeyip aynı zamanda engelli bireylerin yaşam kalitesini artırmak için somut adımlar da atmaktadır. Bu bağlamda, belediyeler, engellilerin hayatlarını kolaylaştırmak adına ulaşım (fiziksel erişilebilirlik) sağlığı, eğitimden istihdama kadar geniş bir yelpazede gereksinimleri karşılama misyonunu üstlenen öncü kuruluşlar olarak değerlendirilmektedir (Kalaycı, 2020, s. 83).

Özellikle, Türkiye’de de 2000’li yılların başından itibaren kamu yönetimi alanında gerçekleştirilen köklü hukuki ve yapısal reformlar, engellilere yönelik çalışmaların ivme kazanmasına büyük katkı sağlamıştır. Bu reformlar, engellilerin haklarının korunması ve yaşamlarının iyileştirilmesi amacıyla çeşitli düzenlemeleri içermekte ve yerel yönetimlerin, özellikle de belediyelerin engellilere yönelik politikalarının güçlenmesine olanak tanımaktadır. Bu süreçte,

5216 ve 5393 sayılı yasalarla belediyelere engellilerle ilgili önemli sorumluluklar yüklenirken, 2005 yılında kabul edilen 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, engelli bireylerin haklarını sağlam bir temelde güvence altına almıştır. Bu hukuki düzenlemelerin etkisiyle ülkede, engelli bireylerin yaşadığı çevrede bağımsız bir şekilde hayatlarını sürdürebilmeleri için eğitimden ulaşım, istihdama kadar geniş bir yelpazede kamu hizmetlerine erişim sağlanmaktadır. Bu önemli misyonun yerine getirilmesindeki en önemli paydaşlardan biri de belediyelerdir. Engelli bireylerin yaşam kalitesini artırmak, haklarını korumak ve katılımlarını sağlamak adına belediyeler, çeşitli hizmetler ve faaliyetler yürütmekte, engelleri kaldırmak için kararlı bir şekilde çalışmaktadır. Bu çerçevede, toplumun nabzını tutan ve halkın en yakın temas noktası olan kuruluşlar olarak, belediyeler, engelli bireylerin karşılaştığı zorluklarla başa çıkmak için ayrıcalıklı bir konuma sahiptirler (Kalaycı, 2020, s. 85-86).

Birleşmiş Milletler'in "Erişilebilir Kent Gelişiminde İyi Uygulamalar" raporuna göre, 2050 yılına kadar dünya nüfusunun tahmini olarak 6,25 milyar insanın, bu popülasyonun %15'ini oluşturan engelli bireylerin, kent merkezlerinde yaşaması beklenmektedir (United Nations [UN], 2016, s. 6). Bu demografik değişim, kent planlaması ve sosyal politikalar açısından engellilere yönelik stratejilerin belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. Tahmini verilerin göz önünde bulundurulmasıyla, belediyelerin yayınladığı stratejik planlamalar ve yıllık faaliyet raporları, engellilere yönelik hizmetlerin ve etkinliğinin ayrıntılı bir değerlendirmesini sunarak, kent yönetiminin kapsayıcı ve etkili bir şekilde gerçekleştirilmesine önemli bir katkı sağlamaktadır.

Bu çalışmanın temeli, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2020-2024 dönemine ait güncel stratejik planı ve faaliyet raporlarının ayrıntılı bir şekilde incelenmesine dayanmaktadır. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2020-2024 stratejik planı, engellilere yönelik hizmetlerin geliştirilmesi ve yaşam kalitelerinin artırılması gibi önemli hedefler içermektedir. Bu plan dahilinde, engellilerin sosyal hayata katılımının kolaylaştırılması, erişilebilirlik standartlarının yükseltilmesi ve engelli bireylerin sosyo-kültürel olanaklarının artırılması gibi konular öncelikli olarak ele alınmıştır. Yıllık faaliyet raporları, bu hedeflere ulaşma noktasında yapılan çalışmaların ve elde edilen sonuçların değerlendirilmesi için kritik bir kaynak teşkil etmektedir. Bu raporlar, belediyenin belirlediği stratejik amaçlara ne derece sadık kaldığını ve hedeflerine ne kadar ulaştığını gösteren önemli veriler sunmaktadır.

Bundan hareketle, çalışmanın amacı, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2020-2024 dönemine ait güncel stratejik planını temel alarak, engellilere yönelik belirlenen stratejik amaç ve hedeflerin uygulanma ve gerçekleşme düzeyini derinlemesine analiz etmektir. Yıllık faaliyet raporları üzerinden yürütülecek olan bu analiz, belediyenin belirlediği stratejik hedeflere ne derece başarılı bir şekilde ulaştığını ortaya koymakla kalmayacak, aynı zamanda engelli

bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmaya yönelik yapılan çalışmaların etkinliğini de değerlendirecektir. Bu değerlendirme, belediyenin engellilere yönelik politika ve uygulamalarının etkisini anlamaya olanak sağlayacak ve gelecekteki planlamalarda daha etkin ve kapsayıcı adımlar atılmasına rehberlik edecektir. Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi benimsenmiş ve veri toplama tekniği olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Bu teknik, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin güncel stratejik planında yer alan ve engellilere yönelik belirlenen hedeflerin gerçekleşme düzeylerinin değerlendirilmesi için ideal bir çerçeveye sunmaktadır.

ENGELLİLİK MODELLERİ: TOPLUMSAL ALGI

Toplumsal ve kültürel bağlamda engellilik kavramı, çeşitli modellere uğramaktadır; çünkü bu kavram, zaman içinde ve farklı kültürlerde değişen toplumsal normlar, değerler ve algılar tarafından şekillendirilmektedir. Bu çeşitli modellerden bazıları, akademik literatürde sıklıkla referans verilen dini (ahlaki), tıbbi (medikal), sosyal ve hak temelli (insan hakları) modeller olarak öne çıkmaktadır (Anggraini, 2022, s. 165; Alfaro-Rojas, 2013, s. 63; Santoso & Apsari, 2017, s. 166; Eline & Hardonk, 2023, s. 21; Bulut Şimşek, 2020, s. 47; Ercan, 2021, s. 100). Engellilik algısının ve toplumların engellilikle ilgili tutumlarının daha derinlemesine incelenmesi için yapılan bu tür modeller, önemli bir araç olup engelliliği tanımlama konusunda yol gösterici olmaları, politika oluşturma ve uygulama süreçlerine rehberlik etme gibi işlevleri bulunmaktadır (Ghosal, 2019, s. 381). Bu nedenle, bu modellerin doğru bir şekilde anlaşılması ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirilmesi son derece önemlidir.

Engelli sorunu, uygarlığın başlangıcından bu yana var olan ve zamanla gelişen bir konu olup; bu gelişim süreci içerisinde, engellilik kavramı da evrilmiş ve derinleşmiştir (Kolwitz & Radlińska, 2015, s. 270). Bu evrimin bir parçası olarak, dini (ahlaki) engellilik modeli, engelliliğin kökenlerini ve kavramsal çerçevesini oluşturan en eski yaklaşımlardan biri olarak kabul edilmektedir. Bu model, tarih boyunca birçok dini geleneğin, Yahudi-Hıristiyan mirası da dahil olmak üzere, derinliklerine kadar işlemiştir (Retief & Letšosa, 2018, s. 2). Bu yaklaşıma göre, engellilik, engelli kişinin işlediği belirli bir günah veya günahlar nedeniyle Tanrı'nın bir cezası olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte, bu bakış açısında, engelliliğin potansiyel nedenleri arasında sadece bireyin günahı değil, aynı zamanda ebeveynleri ve/veya ataları tarafından işlenmiş olabilecek herhangi bir günah da dikkate alınmıştır (Henderson & Bryan 2011, s. 7). Ancak, bu olumsuz algıların zıddına, engelli bireylerin seçilmişlikle ve özel bir saygıyla çevrelenip hatta kutsal kabul edildiği gözlemlenmiştir (Kolwitz & Radlińska, 2015, s. 271). Bu, engelli bireylerin toplum içindeki değerinin ve anlamının çeşitliliğini ve derinliğini yansıtan önemli bir paradoks olarak belirmektedir.

Tıbbi model, 1800'lerin ortalarından itibaren, tıp bilimindeki büyük ilerlemelerin ışığında, engelliliğin anlaşılmasını ve yaklaşımlarını şekillendiren ahlaki/dini modellerin yerini almaya başlamıştır (Retief ve Letšosa, 2018, s. 2). Biyomedikal

model olarak da adlandırılan bu modelde, engellilik doğrudan bir hastalık, yaralanma veya diğer sağlık sorunlarına bağlı olarak ortaya çıkan, tıbbi müdahale ve rehabilitasyon gerektiren bir durum olarak tanımlanmıştır (Mitra, 2006, s. 237; Palmer & Harley, 2011, s. 2). Bu model, engelli bireyleri kendi varlıklarında bir “sorun” olduğu ve bu nedenle sorunun kaynağının bireyin kendisi olduğu şeklinde tanımlama eğilimindedir (Oliver, 2004). Bu yaklaşım, engelli bireyi “rahatsız/hasta” rolüne yerleştirmiştir (Parsons, 1975; Özgökçeler ve Alper, 2010, s. 33). Bu durumu, Pfeiffer (2001), “bir kişinin kalıcı bir kusuru varsa ve bunun sonucunda bir tekerlekli sandalye kullanıyorsa, bu kişi asla iyileşmeyecek” (s. 31) şeklinde açıklamıştır. Bu model, engelliliği tıbbi müdahale gerektiren bir sorun olarak ele alırken, bunun çözümünü tıp uzmanlarının hem ayrıcalığı hem de sorumluluğu olarak görmüştür (Silvers, 2009, s. 19). Aktivistler, bu modelin engelliliği bireysel bir sağlık meselesi olarak tanımlamasına karşı eleştirel bir tutum sergilemişlerdir. Onlara göre, engelliler çeşitli ve genellikle kimlikleriyle bağlantılı engellerle karşılaşmaktadır. 1960’lardaki hareketler, yoksulluk, işsizlik, kötü konut koşulları gibi yapısal faktörlerin biyolojik nedenlerden ziyade toplumsal engellerden kaynaklandığını savunarak medikal modele karşı çıkmıştır (Serdar, 2023, s. 387; Meşe, 2014, s. 83).

Engelli hakları hareketi, engelliliği tıbbi bir durumdan ziyade sosyal bir yapı olarak gören model değişimine zemin hazırlamıştır. Bu hareket, medikal modelin sorgulanarak yerine sosyal modelin benimsenmesinde katalizör görevi üstlenmiştir, böylece engellilik algısını kökten değiştirmiştir (Serdar, 2023, s. 387). Dolayısıyla, engellilik algısını kökten değiştiren bu yeni model, engelliliğin kökenlerinin dini ya da bilimsel değil, büyük ölçüde sosyal olduğunu öne süren bir yaklaşımı temsil etmektedir (Victoria Maldonado, 2013, s. 818). Daha açık bir ifadeyle, İngiliz engellilik hareketinin dinamizminden beslenen, 1960’lı ve 1970’li yıllarda ortaya çıkan bu yaklaşım, tıbbi bakış açısının kısıtlayıcı doğasına karşı bir meydan okuma olarak filizlenmiştir. Bu model, engelliliği bireyin sağlık durumundan kaynaklanan bir sorun olarak değil, fiziksel çevrenin, uygun olmayan veya erişilemeyen hizmetlerin ve tutumların, iletişim eksikliklerinin ve anlayış yoksunluğunun neden olduğu kolektif bir sorun olarak çerçevelemektedir (Ghosal, 2019, s. 381-382). Bu bakış açısıyla, engellilik, bir bireyin hayatındaki belirli potansiyeli ve rollerini yerine getirmesinin sınırlandırılması veya engellenmesi durumunu ifade etmektedir (Kolwitz & Radlińska, 2015, s. 271).

Bu modelin temeli, ilk kez 1970’lerin ortalarında yayımlanan “Engelliliğin Temel İlkeleri (Fundamental Principles of Disability)” belgesine (UPIAS 1976) dayanmaktadır (Oliver, 2013). Bu temel belge, engellilerin karşılaştığı kısıtlamaların temelinde toplumsal engellerin yattığını ileri sürerek, sosyal modelin çıkışına neden olmuştur (Serdar, 2023, s. 389). Belgede açık bir şekilde ifade edildiği gibi “fiziksel engelli bireylerin yaşadığı zorlukların asıl kaynağı, toplumun tutumları ve yapılarıdır. Engellilik, var olan fiziksel zorluklara ek

olarak, gereksiz yere izole edilmemiz ve toplumun tam katılımından dışlanmamız yoluyla dayatılan bir durumdur” (UPIAS, 1976, s. 14). Bu bağlamda, sosyal model, engelli bireyleri bağımlı hasta rolünden çıkararak, onları azınlık olmalarından kaynaklanan sosyal dezavantajları ortadan kaldıracak haklara sahip bağımsız vatandaşlar olarak yeniden şekillendirmiştir (Silvers, 2009, s. 28). Bu perspektifle, sosyal model, engellilik algısını kökten değiştirerek ulusal ile uluslararası düzeyde sosyal politikaları yeniden şekillendirerek, engellilik konusunda daha kapsayıcı ve etkili bir yaklaşım sunmaktadır (Ghosal, 2019, s. 383).

Bu model yalnızca engelli bireyler arasında tanınmakla kalmamıştır, aynı zamanda engelli bireylere yönelik çoğu kuruluş ve devlet tarafından da benimsenmiştir. Örneğin, İngiliz hükümeti tarafından 1988’de yayımlanan “A Wider Vision (Daha Geniş Bir Vizyon)” (DHSS 1988) raporu, bu modeli desteklemiştir. Bu rapor, tam ve kısmen görme engelli bireylere hizmet sunmanın ileriye doğru bir yol olarak sosyal model fikrini öne çıkarmıştır (Oliver, 2004). Benzer şekilde, Ağustos 2014’te, sosyal model, devlet dairelerinin engelli bireylerle etkileşimde kullanılmasını öneren Hükümet Eşitlik Ofisi tarafından onaylanmıştır. Bu gelişmeler, sosyal modelin sadece engellilik anlayışını dönüştürmekle kalmayıp aynı zamanda kamu politikası ve hizmetlerde de etkili bir şekilde uygulanabilir olduğunu göstermektedir. Çağdaş toplumun getirdiği olumlu adımların yanı sıra, bu model eleştirilere maruz kalmıştır.

Sosyal engellilik modeliyle yakın benzerlik gösteren insan hakları engellilik modeli, bazı araştırmacılar tarafından neredeyse eşanlamlı olarak ele alınmaktadır (Retief ve Letšosa, 2018, s. 5). Ancak, Degener (2017) bu iki model arasındaki

Tablo 1

Sosyal ve İnsan Hakları Modeli Arasındaki Farklar

Farklılık	Açıklama
Sosyal faktörlerin anlaşılması	Sosyal model altında insanların engellilik anlayışını şekillendiren sosyal faktörleri anlamalarına yardımcı olurken, insan hakları modeli engellilerin insanlık onurunu vurgulayan engellilik politikası için bir çerçeve sunar.
İnsan hakları kapsamı	İnsan hakları modeli, hem birinci hem de ikinci nesil insan haklarını kapsar.
Acı ve ıstırapın takdir edilmesi	İnsan hakları modeli, bazı özürülülerin yaşamlarındaki acı ve ıstırapı takdir eder ve sosyal modelin aksine bu gerçeği dikkate alır.
Azınlıklara ve kültürel kimliklere yer verme	İnsan hakları modeli, azınlıklara ve kültürel kimliklere yer verirken, sosyal model bu konuya yeterince dikkat etmez.
Önleme politikası	İnsan hakları modeli, engelliler için uygun şekilde formüle edilmiş önleme politikasının önemini kabul ederken, sosyal model bu politikayı eleştirir.

Öneriler sunma	İnsan hakları modeli, engellilerin yaşam durumlarını iyileştirmek için yapıcı öneriler sunarken, sosyal model sadece engellilerin yoksulluk içinde yaşamasını açıklar.
----------------	--

(Kaynak: Degener 2017 aktaran; Retief ve Letšosa, 2018, s. 5).

İnsan hakları perspektifi, engelli bireylerin toplumsal yaşam içerisinde yalnızca bir varlık olmanın ötesinde, aktif ve eşit katılımcılar olduklarını kabul etmektedir. Bu görüş, engelliliği sadece bir problem olarak değil, aynı zamanda insan haklarının ayrılmaz bir parçası olarak ele almamızı gerektirmektedir. Bu modelde, her bireyin eşit bir şekilde toplumsal yaşama katılma ve kendi kaderini belirleme hakkına sahip olduğu ilkesi temel alınmaktadır (Waddington & Priestley, 2020, s. 3). Başka bir deyişle, bu modelin şekillenmesinde, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin maddelerinde vurgulanan, bireysel farklılıklara ve özelliklere saygı gösterilmesi, topluma katılımın desteklenmesi ve tüm insanlara fırsat eşitliği sağlanması gibi temel ilkeler büyük rol oynamıştır. Bu modelde öne çıkan unsur, engelli bireylerin eylemleri gerçekleştirilememesinin yalnızca bir sonuç olması değil, bu durumun arkasındaki sebepleri anlamaya odaklanmaktır. Temel haklar olarak kabul edilen yaşam, sağlık, eğitim gibi haklara erişim konusunda, toplumdaki her bireyin eşit olduğu ve insan hakları modelinin bu hedef doğrultusunda düzenlemeler gerçekleştirdiği kabul edilmektedir (Bulut Şimşek, 2020, s. 48).

TOPLUMSAL DÖNÜŞÜMDE ÖNCÜ ROL: BELEDİYELERİN ENGELLİLERE YÖNELİK SORUMLULUKLARI

Birleşmiş Milletler (BM) tarafından yayımlanan "Erişilebilir Kent Gelişiminde İyi Uygulamalar" adlı rapora göre, 2050 yılına kadar dünya genelinde yaklaşık 6,25 milyar insanın kentlerde yaşayacağı ve bu nüfusun yaklaşık %15'inin engelli bireylerden oluşacağı öngörülmektedir (United Nations [UN], 2016, s. 6). Bu çarpıcı veriler, kentlerin gelecekte nasıl şekilleneceği konusunda önemli ipuçları vermektedir. Ayrıca, kent merkezlerinde yaşayacak olan bu büyük engelli nüfusun, sosyal hayata katılımının sağlanması için erişilebilirlik konusunun ne denli kritik olduğunu gözler önüne sermektedir. Dolayısıyla, bu konu; engelli bireylerin bağımsız bir yaşam sürdürebilmeleri ve toplumsal entegrasyonlarını tam olarak gerçekleştirebilmeleri için hayati önem taşımaktadır (Sözen ve Göküş, 2023, s. 98).

Ülkemizde, bu konunun öneminin farkına varmak ve erişilebilirlik standartlarının uygulanmasını sağlamak adına, "erişilebilirlik standartları" Türk Standartları Enstitüsü (TSE) tarafından yayımlanan standartlar şeklinde yasal bir zeminde ele alınmıştır (Temizel, 2021, s. 234). Bu standartlar arasında özellikle binalardaki erişilebilirlik için belirlenen TS 9111, kentsel açık alanlar için olan TS 12576 ve tesisler için olan TS 12460 standartları ön plana çıkmaktadır (Sözen ve Göküş, 2023, s. 77-78). Bu standartları referans alarak, belediyeler, kentlerin erişilebilirlik düzeyini yükseltmek ve engelli bireylerin yaşam kalitesini

artırmak konusunda büyük bir sorumluluk üstlenmektedir. Başka bir ifadeyle, Türk Standartları Enstitüsü, mimari uygulamalar için özel düzenlemeleri içeren TS 9111, TS 12576, TS 12460 gibi standartlar hazırlayarak engellilerin yaşam kalitesini artırmayı hedeflemektedir. Öte yandan, 6 Haziran 1997 tarihinde resmî gazetede yayımlanan 572 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, belediyeleri bu standartlara uygun düzenlemeler yapmaya zorunlu kılarak dikkat çekmektedir (Şişman, 2011, s. 207). Benzer bir kural, 30340 sayılı "Otopark Yönetmeliği"nin 4. Maddesinde de vurgulanmaktadır. Maddeye göre, otopark yerlerinde engelli bireylerin kullanımına dair düzenlemelerin gerçekleştirilmesi kaçınılmazdır ve bu düzenlemelerin Türk Standartları Enstitüsü tarafından geliştirilen engellilere yönelik standartlar dahil olmak üzere ilgili tüm standartlara uygun olması gerektiği ifade edilmektedir. Bu düzenlemelerin oluşturulması ve uygulanmasından sorumlu kurumlar arasında belediyelerin de yer aldığı belirtilmiştir, bu da yerel yönetimlerin engelli bireylere yönelik hizmetlerdeki kritik rolünü açıkça ortaya koymaktadır. Bu düzenlemeler, toplumun her bireyine erişilebilir bir çevre sağlamayı ve engelli bireylerin günlük yaşamda daha kolay hareket etmelerini sağlamayı amaçlamaktadır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki Türkiye’de, 2003-2005 yılları arasında hayata geçirilen "Kamu İdaresi Reformu Paketi" adı altındaki reform, 5393 sayılı Belediyeler Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu gibi önemli yasal düzenlemelerin yürürlüğe girmesiyle gerçekleşmiştir. Bu değişiklikler, sosyal refah hizmetlerinin sunumunda derin etkiler yaratmıştır. Artan yetki ve özerklikle donatılan belediyeler, engelliler de dahil olmak üzere ihtiyaç sahiplerine yönelik hizmetleri daha etkin bir şekilde sunmak için çeşitli girişimlerde bulunmuştur (Güzel, 2019, s. 83- 84; Kalaycı ve Akin, 2019, s. 663). Bu bağlamda, belediyelerin genişleyen yetki ve özerklikleri, toplumun her kesimine, özellikle de engelli bireylere dair hizmetlerin iyileştirilmesi ve sunulması için önemli bir fırsat sunmaktadır. Nitekim, eğitimden sağlığa, ulaşımdan istihdama kadar uzanan geniş bir hizmet yelpazesinin karşılanması, belediyelerin bu yeni rolüyle daha da vurgulanmakta ve toplumsal ihtiyaçların karşılanmasında kilit bir rol üstlenmektedir (Kalaycı, 2020, s. 83). Bu yüzden, belediyelerin sunmuş olduğu hizmetlerin sürekli olarak geliştirilmesi ve engelli bireylerin topluma daha rahat entegre olabilmesini destekleyecek etkileyici yasal düzenlemelerin ve politikaların hayata geçirilmesi son derece kritik bir gerekliliktir (Emini ve Ayaz, 2019, s. 240). Ülkemizde, belediyelerin engelli bireylere yönelik hizmet sunma yükümlülüğü, yasal düzenlemelerle güvence altına alınmıştır (Ünsür, 2020, s. 149).

10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun Ek 1 inci maddesine dayanılarak oluşturulan "Büyükşehir Belediyesi Engelli Hizmet Birimi Yönetmeliği"nin "Birim temel çalışma ilkeleri" başlığı altındaki 6. Maddesi, engelli bireylerin çağdaş hizmet anlayışı çerçevesinde kentsel fırsatlardan

faydalanarak yaşamlarını sağlıklı, güvenli ve mutlu bir şekilde sürdürebilmelerini sağlamak amacıyla belirlenen temel ilkeleri içermekte olup, bu ilkeler adeta bir rehber niteliği taşımaktadır. Bu kapsamda, öncelikle hizmetlerin, temel insan haklarına saygılı ve insan onuruna yakışır olması gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca, toplumsal bütünleşmeyi sağlamaya yönelik olarak hizmetlerin bu amaca hizmet etmesi öngörülmüştür. Katılımcı ve paylaşımcılığın esas alınması da bir diğer önemli ilke olarak belirtilmiştir. Bununla birlikte, fırsat eşitliğine dayalı bir hizmet anlayışının benimsenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Son olarak, hizmetlerin verimli, kaliteli, etkin, sürdürülebilir, ulaşılabilir, erişilebilir, ücretsiz veya indirimli olmasını sağlamak da bu ilkeler arasında yer almaktadır. Bu temel ilkeler, engelli bireylerin yaşamlarını daha iyi bir şekilde sürdürebilmeleri için önemli bir çerçeve oluşturmaktadır. Ayrıca, engellilere yönelik hizmetlerin düzenlenmesi hususunda önemli bir yasal dayanak, 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinde yer almaktadır. Bu madde, belediyelerin kamu hizmetlerini sunarken engelli, yaşlı, düşük ve dar gelirli bireylerin durumunu dikkate alarak uygun yöntemlerin uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Bu hüküm, belediyelerin toplumun her kesimini kapsayacak şekilde hizmet sunumunu sağlamaları gerektiğinin altını çizmektedir.

Erişilebilirlik, kavramı, binaların, kamuya açık alanların, ulaşım, bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin engelliler tarafından güvenli ve bağımsız olarak erişilebilir olmasını ifade etmektedir; bu da engellilerin topluma tam katılımını sağlayarak yaşamlarını etkin bir şekilde sürdürebilmelerini mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda, erişilebilirlik alanında belirleyici rol oynayan belediyeler, kamusal alanda engelli bireylerin karşılaştığı fiziki engellerle başa çıkabilmesini sağlamak amacıyla, şehir içi ulaşım sistemlerini düzenlemek ve trafik düzenlemeleri gibi gerekli ayarlamaları gerçekleştirmekle sorumludur (Dicle ve Toprak, 2020, s. 82; Şat ve Göver, 2017, s. 526-535). Bu, engellilerin toplumsal yaşama katılımını artırmak ve yaşamlarını kolaylaştırmak için kritik bir adımdır. Bu konuda yasal bir dayanak, 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun bulunmaktadır. Bu kanunla, engelli bireylerin toplumsal kaynaklara ve hizmetlere daha kolay ulaşmalarını sağlamak ve kapasitelerini artırmak amacıyla belediyelere önemli sorumluluklar yüklenmiştir. Böylece, engellilerin topluma hızlı ve etkili bir şekilde entegre olmalarını desteklemek için belediyelerin sunacağı destek ve imkanlar, yasal bir zemine oturtularak daha da güçlendirilmiştir (Kalaycı, 2020, s. 95-96). Bu kanun gereği, büyükşehir belediyeleri, kent içinde sunulan hizmetlerin engellilere yönelik olarak sağlanması için çeşitli tedbirler almaktadır. Bu önlemler arasında çevre dostu çalışmalar, engelli rampalarının inşası, engelli dostu kaldırımların oluşturulması bulunmaktadır. Ayrıca, kamu binalarının engellilere erişilebilir hale getirilmesi, iç mekanların engelli standartlarına uygun olarak düzenlenmesi, asansörlerin ve üst geçitlerin inşa edilmesi, engellilere uygun alanların oluşturulması ve yeni binaların projelerinin engellilere uygunluğunun kontrol edilmesi gibi önlemler de alınmaktadır (Sözen

ve Göküş, 2023, s. 99-100). Aynı kanunun geçici üçüncü maddesine göre ise, büyükşehir belediyeleri ve belediyelerin, dokuz veya daha fazla koltuğu bulunan toplu taşıma araçlarıyla sağlanan hizmetlerde engellilerin erişilebilirliğini sağlamak için gerekli tedbirlerin alması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca, mevcut toplu taşıma araçlarının belirli bir süre içinde (sekiz yıl içerisinde) engelliler için erişilebilir hale getirilmesinin zorunlu olduğu vurgulanmaktadır. Bu düzenleme, engelli bireylerin toplu taşıma araçlarına erişimini kolaylaştırarak toplumsal katılımı artırmayı hedeflemektedir. Örneğin, metropol kentlerde belediyeler tarafından gerçekleştirilen sesli anons sistemi, görme engelli bireylerin toplu taşıma araçlarını kullanımını kolaylaştırmak için önemli bir adımdır. Bu sistem, otobüs yolcularına durağa geldikleri ve sonraki durağın neresi olduğunu sesli olarak bildirmektedir (Yenişehirlioğlu ve Türkay, 2013, s. 50). 5378 sayılı Kanun'un ek fıkrası¹ kapsamında, Kanun'un geçici 3. maddesinde belirtilen sürelerin bitiminden itibaren yükümlülüklerini yerine getirmediği denetim komisyonlarınca tespit edilen büyükşehir belediyeleri, belediyeler ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından her bir ihlal için beş bin Türk Lirasından yirmi beş bin Türk Lirasına kadar idari para cezası uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Bu düzenleme, yükümlülüklerin yerine getirilmesini teşvik etmeyi ve kamu hizmetlerinin erişilebilirliğini artırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, 572 sayılı KHK kapsamında, belediyelerin toplu taşıma araçlarında engellilere ücretsiz veya indirimli hizmet sunma zorunluluğu dikkat çekicidir (Madde 3/s). Benzer bir ilke, 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. maddesine eklenen fıkrada² da vurgulanmaktadır. Bu fıkraya göre, belediyeler ve ilgili kuruluşlar tarafından sağlanan şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden %40 oranında engelli olduğunu resmi olarak belgeleyen kişiler ücretsiz olarak faydalanmaktadır. Ayrıca, ağır derecede engelli bireyler ve bir refakatçi ücretsiz olarak seyahat edebilmektedir. Bu düzenleme, toplumun her kesimine eşit fırsatlar sunmayı ve engelli bireylerin sosyal yaşama daha aktif katılımını sağlamayı amaçlamaktadır.

Belediyeler, sadece şehirlerin fiziksel ve sosyal altyapısını yönetmekle kalmayıp, aynı zamanda eğitim alanında da kritik roller üstlenmektedirler. Çünkü eğitim, engelli bireyin toplumsal yaşamda varlık gösterebilmesi, potansiyelini keşfedip geliştirebilmesi ve insanlığa katkıda bulunabilmesi için temel bir gerekliliktir (Gürek, 2016, s. 135-136). Türkiye'de, büyükşehir belediyelerinin eğitim alanındaki faaliyetleri, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu tarafından belirlenen yasal çerçeve içinde yürütülmektedir. Söz konusu kanunun 7. maddesi, belediyelere "yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak..."

¹ Bu fıkra, 4 Temmuz 2012 tarihli 6353 sayılı Yasa'nın 34'üncü maddesi ile eklenmiştir.

² Bu fıkra, 12 Temmuz 2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanun'un 88. maddesi ile eklenmiştir, bu da yasanın güncellenmesi ve modernizasyonu açısından önemli bir adımı temsil etmektedir.

gibi önemli sorumluluklar yüklemektedir. Bu hüküm, toplumda dezavantajlı konumda olan bireylere odaklanarak onların eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasını vurgulamaktadır. Örneğin, ülkemizdeki belediyelerin engelli bireylere yönelik eğitim faaliyetleri, 1996 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin öncülüğünde kurulan İSMEK ile başlamıştır. Bu girişimi, 1999 yılında Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin BELMEK ve BELTEK kursları izlemiştir. Ardından, ASMEK (Antalya), BUSMEK (Bursa), KAYMEK (Kayseri), KO-MEK (Kocaeli) ve KOMEK (Konya) gibi birçok kurs hayata geçirilmiştir. Bu kurslar, engellilerin engel türlerine göre çeşitli branşlarda, kişisel gelişim, dil, el sanatları, mesleki eğitim, müzik ve sahne sanatları gibi eğitimler sunmaktadır (Sözen, 2023, s. 85). Hollanda'da da benzer bir yaklaşım izlenmektedir. Burada belediyeler, engelli bireylerin istihdam edilmesi ve mesleki eğitim imkanlarının sağlanması konusunda sorumluluk üstlenmektedirler (Aver, 2019, s. 339). 5216 Sayılı Kanun'un Ek Madde 1³, belediyelere engellilere yönelik bilgilendirme, bilinçlendirme, rehberlik, danışmanlık, sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetleri sunma yükümlülüğü getirmektedir. Ayrıca, bu hizmetlerin etkin bir şekilde yürütülmesi için engelli hizmet birimleri kurulmasını zorunlu kılmaktadır. Söz konusu birimler, hizmetlerini vakıflar, dernekler ve diğer ilgili kuruluşlarla iş birliği içinde gerçekleştirmektedir. Bu yasal düzenleme, engellilere yönelik hizmetlerin daha sistematik ve koordineli bir şekilde sunulmasını amaçlamaktadır. Belediyeler, bu birimler aracılığıyla engelli bireylere yönelik eğitim, sağlık, spor ve kültür gibi hayati hizmetleri sunarak, onların yaşam kalitesini artırmakta ve topluma tam katılımlarını sağlamaktadır (Çitil ve Üçüncü, 2018, s. 261). Benzer bir kural, 5378 sayılı Kanun'un 13. maddesinde⁴ de tekrar edilmektedir. Bu maddede, engellilerin mesleki habilitasyon ve rehabilitasyon hizmetlerinin yalnızca kamu kurum ve kuruluşları değil, aynı zamanda belediyeler ile diğer gerçek veya tüzel kişiler tarafından da sunulabileceği vurgulanmaktadır. Bu hüküm doğrultusunda, engelli bireylerin rehabilite edilmesi konusunda belediyelere yetki verilmiştir. Bunun yanında, dünya çapında öne çıkan metropoller arasında yer alan Viyana, Londra ve Paris gibi şehir belediyeleri de bu alanda önemli adımlar atmaktadır. Bu şehirler, engelli bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmak ve onlara daha iyi bir yaşam sunmak için önemli kaynaklar kullanarak çeşitli hizmetleri sunmaktadır (Ünsür, 2020, s. 149).

Ayrıca, ilgili kanunlar kapsamında, belediyeler, örgün eğitim kurumlarına alt yapı ve destek sağlama yetkisine sahiptirler. Bu kapsamda, engelli bireyleri ilgilendiren önemli bir husus, belediyelerin örgün eğitim faaliyetleri içinde yer alan engelli öğrencilere indirimli veya ücretsiz toplu taşıma araçlarından yararlandırma imkânı sunmalarıdır. Ayrıca, belediyeler engelli öğrencilere

³ 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun Ek Madde 1, 1 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe giren ve 5378 sayılı Kanunun 40. maddesi ile eklenmiştir. Bu madde, büyükşehir belediyelerinin engellilere yönelik hizmetlerini düzenlemek amacıyla yasaya dahil edilmiştir.

⁴ Bu madde, 6 Şubat 2014 tarihli ve 6518 sayılı Kanunun 71. maddesi ile revize edilmiştir.

yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirme amacıyla birebir, işitsel ve görsel eğitim destek programları da uygulayabilmektedirler (Gürek, 2016, s. 137-139). Bu adımlar, engelli bireylerin eğitim sürecine erişimini kolaylaştırırken, toplumda farkındalık ve anlayışın artmasına da katkı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, İngiltere'deki belediyeler de eğitim alanında geniş bir sorumluluk üstlenmeleriyle dikkat çekmektedir. Bu kuruluşlar, özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara normal okullarda gerekli düzenlemeleri sağlayarak eğitim vermeye yükümlüdür. Yasal düzenlemelerin etkisiyle, çocukların engelli gruplarına göre sınıflandırılması uygulaması ortadan kaldırılmıştır (Gürün ve Kararağaç, 2017, s. 53).

Eğitim alanındaki çabalarının yanı sıra, belediyeler sağlık faaliyetlerinin yanında sosyal destek ve yardım hizmetlerinde önemli bir rol üstlenmişlerdir. Engelli bireylere yönelik sağlık alanında özenle sunulan bakım hizmetleri mevcuttur. Özellikle, evde ücretsiz sağlık bakımı hizmetleri, belediyeler tarafından engelli bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sunulmaktadır. Bu bağlamda, ücretsiz genel sağlık taraması, doktor muayenesi, ilaç temini ve reçete yardımı, hemşirelik hizmeti gibi sağlık alanındaki bakım hizmetleri sunulmaktadır. Bu önemli destekler sayesinde kentte yaşayan engelli bireyler, sağlık hizmetlerine daha kolay ve etkin bir şekilde erişim sağlayabilmektedirler. Bunun yanında, toplumsal bütünleşme ve dayanışmanın temin edilmesi ilkesi doğrultusunda, ihtiyaç sahibi muhtaç bireylerin belirlenmesi, aynı veya nakdi yardımların sağlanması, engellilik seviyesine göre araç veya gereçlerin sağlanması, ücretsiz taşıma ve ulaşım hizmetlerinin sunulması gibi temel destek hizmetleri, belediyelerin öncelikli faaliyet alanları arasında yer almaktadır (Kalaycı, 2020, s. 98; Kurtkapan, 2024, s. 84). Bu hizmetlerin finansmanı ile ilgili olarak, 5216 sayılı kanunun 24. maddesi, "Büyükşehir belediyesinin giderleri" başlığı altında, engelli bireylere yönelik sosyal hizmet ve yardımların sağlanması hususunu vurgulayarak, bu faaliyetlerin yasal dayanağını oluşturmaktadır. Benzer bir kural, 5393 sayılı Kanun'un 60. maddesinde de tekrar edilmektedir. Bu hizmetlerin yürütülmesinde ise 5216 sayılı kanunun 18. maddesi önemli bir yasal dayanak teşkil etmektedir. Söz konusu madde, büyükşehir belediye başkanına "Engelliler Merkezi" adı verilen merkezlerin kurulması sorumluluğunu yüklemektedir. Benzer bir kural, 5393 sayılı Kanun'un 38. maddesinde de tekrar edilmektedir. Bu hüküm, belediyelerin engellilere yönelik hizmetler gerçekleştirme ve ayrıca engelli merkezleri kurma yükümlülüğünü kapsamaktadır. Bu merkezler, engelli bireylere sundukları çeşitli hizmetlerle yaşam kalitelerini artırarak ve toplumsal entegrasyonlarını güçlendirerek önemli bir rol oynamaktadır.

Belediyeler, toplumun en kırılgan kesimlerinden biri olan engellilere yönelik sosyal ve kültürel hizmetlerin sağlanmasında kritik bir role sahiptir. Bu önemli görevi yerine getirirken, 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve Büyükşehir Belediyesi Engelli Hizmet Birimi Yönetmeliği gibi yasal dayanaklar, büyükşehir belediyelerinin bu alandaki faaliyetlerini düzenlemekte ve yönlendirmektedir.

Bu bağlamda, 5216 Sayılı kanununun 7. maddesi, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik çeşitli sosyal ve kültürel hizmetlerin yürütülmesini, geliştirilmesini ve bu amaçla sosyal tesislerin kurulmasını öngörmektedir. Benzer şekilde, Yönetmeliğin 8. maddesi, engellilerin toplumsal yaşama katılımlarını güçlendirmek ve onlara destek olmak adına güçlü bir çağrı niteliğindedir. Bu kapsamda, spor, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin düzenlenmesi, teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması öncelikli hedefler arasındadır. Yine, yönetmeliğin ilgili maddesinde, büyükşehir belediyelerinin engelli hizmet birimlerinin görevleri arasında, mesleki rehabilitasyon ve eğitim programlarına başvuran engellileri değerlendirerek uygun mesleki eğitimleri sağlama sorumluluğunun da olduğu belirtilmiştir. Bu maddelerin altında yatan temel ilke, engellilerin sadece toplumun bir parçası olmakla kalmayıp, aynı zamanda katkı sağlayabilecekleri ve değerli birer birey olduklarını kabul etmektir.

Yukarıda belirtilen hizmetlerin sunulmasında, gönüllülük esasıyla yasal dayanak olarak 5393 sayılı Kanununun 77. maddesi önem arz etmektedir. Söz konusu maddede, belediyelerin sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleri gibi alanlarda yaşlılara, kadınlara, çocuklara, engellilere, yoksullara ve düşkünlere yönelik hizmetlerin sunulmasında, beldede dayanışmayı ve katılımı sağlamak amacıyla gönüllü kişilerin katılımını teşvik etmek için programlar uygulanması gerektiği belirtilmektedir. Bu hüküm ile birlikte, belediyelerin engelli hizmetlerinde yerel halkın gönüllü katılımını teşvik etme ve sağlama fırsatı doğmuştur. Bu, belediyelerin engelli vatandaşlara yönelik yerel çalışmalarda yönetim ilkesini etkili bir şekilde uygulama imkanını beraberinde getirmektedir (Kalaycı ve Akin, 2019, s. 668).

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın merkezinde, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2020-2024 stratejik planı içerisinde öne çıkan engelli bireylerin yaşam kalitesini artırmaya yönelik stratejik amaç ve hedeflerinin derinlemesine incelenmesi yer almaktadır. Bu temelde, çalışma; Konya Büyükşehir Belediyesi'nin engelli bireylerin toplumsal entegrasyonunu ve refahını artırmaya yönelik politika ve uygulamalarının etkinliğini, yıllık faaliyet raporları aracılığıyla inceleyerek, 2020-2024 stratejik planı temel alarak belirlenen stratejik hedeflerin uygulanma/gerçekleşme düzeyini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma, engellilik konusundaki mevcut politika ve uygulamaların etkinliğini ölçmek ve gelecekteki stratejilerin belirlenmesine katkıda bulunmak için bir çerçeve sunmaktadır.

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEM

Araştırmanın odak noktası, iki temel eksene dayanmaktadır: Birincisi, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2020-2024 dönemine ilişkin güncel stratejik planı; ikincisi ise, bu stratejik planın yönünde geliştirilen Konya Büyükşehir Belediyesi faaliyet raporlarıdır. Araştırmanın kapsamı, belirtilen dönem içinde yayınlanan üç faaliyet raporu ile (2020, 2021 ve 2022) sınırlıdır. Bu sınırlı kapsamda elde

edilen bulguların geniş bir bakış açısından yoksun olmasına rağmen, bu durum bulguların değerini asla azaltmamaktadır. Tam tersine, bu bulgular, belediyenin belirli bir dönemdeki performansını değerlendirmek ve gelecekteki stratejik planlama süreçleri için öneriler geliştirmek için önemli bir temel sağlamaktadır. Bu doğrultuda, çalışma, kapsamlı bir bakış açısı sunabilmek adına nitel araştırma yöntemini benimseyerek yürütülmüştür. Seçilen yöntem, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin güncel stratejik planında yer alan ve engellilere yönelik olarak belirlenen hedeflerin, pratiğe ne kadar yansıdığı ve gerçekleşme düzeylerinin neler olduğunu, yıllık faaliyet raporları aracılığıyla derinlemesine değerlendirmek için ideal bir çerçeve sunmaktadır. Nitel araştırmalarda sıklıkla tercih edilen yöntemler arasında gözlem, derinlemesine görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama teknikleri bulunmaktadır (Sandalcı, 2019, s. 339; Baltacı, 2019, s. 374; Aydın, 2018).

Nitel araştırmaya dayalı bu çalışmada, veri toplama tekniği olarak “doküman analizi” tercih edilmiştir. Söz konusu teknik, nitel araştırmalarda yaygın olarak başvurulan önemli bir ikincil veri kaynağı türüdür, zira bu yöntem aracılığıyla araştırmacılar, önemli veri setlerine ulaşma imkânı bulmaktadır (Ercan Önbıçak ve Akkoyun, 2022, s. 131). Genel olarak, bu teknik, araştırmanın konusuyla ilişkili yazılı belgelerin detaylı bir şekilde taranması ve bu belgelerden elde edilen bilgilerin sentezlenerek yeni bir bütünlük oluşturulması olarak tanımlanmaktadır (Baltacı, 2019, s. 376). Dolayısıyla, bu teknik, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere yönelik güncel stratejik planı ve yıllık faaliyet raporları gibi belgelerin incelenmesi için uygun bir seçenek olarak belirlenmiştir. Bu yaklaşım, araştırmanın daha kapsamlı ve derinlemesine bir analiz sunmasını sağlamakla kalmayıp aynı zamanda belediyenin engellilere yönelik politika ve uygulamalarının etkinliğini değerlendirmeye olanak tanımaktadır.

Bu araştırma, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2020-2024 dönemine ait güncel stratejik planını ve faaliyet raporlarını ele alarak, kurumun engellilere ilişkin performansını ve ilerleme kaydını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamlı analiz, resmi kaynaklardan elde edilen verilere dayanmaktadır; Konya Büyükşehir Belediyesi'nin resmi internet sitesi olan <https://konya.bel.tr/> ve Kamuda Stratejik Yönetim internet sitesi olan <http://www.sp.gov.tr/tr/> üzerinden erişilen bilgilere dayanmaktadır. Bu kaynaklar, araştırmanın güvenilirliğini ve içeriğin sağlamlığını temin ederek, çalışmanın bilimsel niteliğini desteklemektedir. Söz konusu plan dönemi içerisinde oluşturulan 2020, 2021 ve 2022 yıllarına ait faaliyet raporları, ilgili web sayfalarından indirilerek detaylı bir analize tabi tutulmuştur. Faaliyet raporlarının analizinde, öncelikle "Sayfada bul" sekmesiyle "engelli", “özel eğitim” vb. kelimeler aranarak raporlar içerisindeki ilgili bölümler dikkatle taranmıştır. Bu süreçte, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere yönelik belirlediği stratejik hedeflerin gerçekleşme düzeyleri ayrıntılı bir incelemeye tabi tutulmuş ve bu önemli veriler, kapsamlı bir analiz için tek bir tablo içerisinde

derlenerek çalışmaya özgün bir katkı sağlamıştır. Ayrıca, belediyenin engellilere yönelik sunmuş olduğu hizmetler ve faaliyetler derinlemesine ele alınarak, bu hizmetlerin etkinliği ve kapsamı üzerinde detaylı bir değerlendirme yapılmıştır. Bu süreç, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere yönelik farkındalık düzeyinin anlamlı bir şekilde analiz edilmesini sağlamıştır.

BULGULAR

Stratejik Plan 2020-2024 Çerçevesinde Engellilere Yönelik Stratejik Amaç, Hedefler ve Faaliyetler

Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2020-2024 dönemini kapsayan stratejik planı, kapsayıcı bir toplum oluşturmayı hedefleyerek engellilerin katılımını artırmayı amaçlamaktadır. Bu hedeflere ulaşmak adına çeşitli faaliyetler belirlenmiştir. Söz konusu faaliyetler, engellilerin sosyal, ekonomik ve fiziksel yönden güçlenmelerini sağlamaya yöneliktir. Bu bağlamda, belirlenen faaliyetlerin etkinliğini değerlendirmek için performans ölçütleri tespit edilmiştir. Stratejik planın engellilerin yaşam kalitesini artırmaya yönelik amaçlarını, hedeflerini, faaliyetlerini ve performans ölçütlerini detaylı bir şekilde içeren tablolar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2

Yapı Kontrol Dairesi Başkanlığı Çerçevesinde Engellilere Yönelik Stratejik Amaç, Hedefler ve Faaliyetler

2020-2024 STRATEJİK PLANI	Amaç: 2	“Benim Şehrim Konya’da Araç ve Yayalar İçin Gerekli Tesislerin Yapımı, Bakım ve Onarım”
	Hedef: 2.2	“Engelsiz Kent ve Engelsiz Ev Düzenlemeleri Yapmak”
	Faaliyetler	Faaliyet: 2.3.1 “Engelliler İçin Sorumluluk Alanlarımızda Düzenlemeler Yapmak”
		Faaliyet: 2.3.2 “Engellilerin Ev Yaşantısını Kolaylaştıran Yapılar Düzenlenmesini Yapmak”
	Performans Ölçütü	Faaliyet: 2.3.1: Düzenleme tamamlanması (adet)
	Faaliyet: 2.3.2: Düzenleme (adet)	

Tablo 2, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2020-2024 Stratejik Planı çerçevesinde Yapı Kontrol Dairesi Başkanlığı tarafından belirlenen engellilere yönelik stratejik amaç, hedef ve faaliyetleri içermektedir. Amaç, "Benim Şehrim Konya'da Araç ve Yayalar İçin Gerekli Tesislerin Yapımı, Bakım ve Onarım" olarak adlandırılmıştır. Bu çerçevede belirlenen hedef ise "Engelsiz Kent ve Engelsiz Ev Düzenlemeleri Yapmak" olarak belirlenmiştir. Bu hedefin gerçekleştirilmesi için belirlenen faaliyetler arasında, "Engelliler İçin Sorumluluk Alanlarında Düzenlemeler Yapmak" ve "Engellilerin Ev Yaşantısını Kolaylaştıran Yapılar Düzenlenmesini Yapmak" yer almaktadır. Bu planın temel odak noktası, Konya'da yaşayan

engellilerin günlük yaşamlarını kolaylaştırmak ve şehri engelsiz hale getirmek üzerinedir. Bu bağlamda, yapılan düzenlemelerin miktarı ve etkinliği, planın başarısını değerlendirmek için kritik öneme sahiptir.

Tablo 3

Fen İşleri Dairesi Başkanlığı Çerçevesinde Engellilere Yönelik Stratejik Amaç, Hedefler ve Faaliyetler

2020-2024 STRATEJİK PLANI	Amaç: 5	“Benim Şehrim Konya’da Sorumluluk Alanımızda Yüksek Standartlı Konforlu ve Güvenli Bir Ulaşım Altyapı Sistemini Oluşturmak”
	Hedef: 5.1	“Yeni Yollar Planlamak, Yüksek Standartlı Yollar Yapmak”
	Faaliyet	Faaliyet: 5.1.6 “Kent Genelinde Bulunan Yol ve Kaldırımlarda Engellilerin Kullanımına Uygun Olarak Yapılan Düzenleme Projelerini Uygulamak”
	Performans Ölçütü	Faaliyet: 5.1.6: Düzenleme tamamlanması (adet)

Tablo 3’de sunulan 2020-2024 Stratejik Planı, Fen İşleri Dairesi Başkanlığı’nın Konya’da sorumluluk alanında yüksek standartlı, konforlu ve güvenli bir ulaşım altyapısı sistemi oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu stratejik amaç altında belirlenen hedef ise "Yeni Yollar Planlamak, Yüksek Standartlı Yollar Yapmak" olarak tanımlanmıştır. Bu hedefin gerçekleştirilmesi için belirlenen faaliyet, "Kent Genelinde Bulunan Yol ve Kaldırımlarda Engellilerin Kullanımına Uygun Olarak Yapılan Düzenleme Projelerini Uygulamak" şeklindedir. Bu stratejik plan, Konya’da yaşayan engelli bireylerin ulaşım altyapısını kullanımını kolaylaştırmayı ve güvenliğini artırmayı hedeflemektedir. Dolayısıyla, engellilere yönelik altyapı düzenlemelerinin gerçekleştirilmesi, şehirdeki ulaşımın daha erişilebilir hale gelmesine katkı sağlayacaktır. Bu planın başarısı, belirlenen düzenlemelerin niceliksel ve niteliksel olarak değerlendirilmesiyle ölçülebilecektir.

Tablo 4

Gençlik Spor ve Eğitim Dairesi Başkanlığı Çerçevesinde Engellilere Yönelik Stratejik Amaç, Hedefler ve Faaliyetler

2020-2024 STRATEJİK PLANI	Amaç: 24	“Benim Şehrim Konya’da; Milli ve Manevi Değerlerine Bağlı Gençliğin Yetişmesini, Ekonomiye Katkı Sağlayıcı Mesleki Yeterlilik Eğitimlerinin Verilmesini, Sağlıklı Nesiller İçin Spor Gençlik ve Eğitim Hizmetlerinin Yürütülmesini Sağlamak”
	Hedef: 24.8	“Yetişkinler İçin Meslek Edindirme Kursları Açmak”
	Faaliyet	Faaliyet: 24.8.4 “BM 2030 Kalkınma Hedefleri Doğrultusunda; Dezavantajlı Gruplara Yönelik Kurslar Açmak, Sosyal Grup Etkinlikleri Düzenlemek”

Hedef: 24.9	“Çocuk ve Gençlerimizi Sürekli Eğitimlerle Geleceğe Hazırlamak”
Faaliyet	Faaliyet: 24.9.3 “Özel Eğitim ve Diğer Dezavantajlı Öğrencilere Yönelik Kurslar Açmak, Sosyal Uyuma Katkı Sağlayacak Etkinlikler Yapmak”
Performans Ölçütü	Faaliyet: 24.8.4: Düzenleme tamamlanması (adet) Faaliyet: 24.9.3: Faaliyet tamamlanması (adet)

Tablo 4, Gençlik Spor ve Eğitim Dairesi Başkanlığı'nın Konya'da gençlik ve eğitim alanında engellilere yönelik stratejik hedeflerini ve bu hedefleri gerçekleştirmek için belirlenen faaliyetleri içermektedir. Stratejik planın amacı, "Benim Şehrim Konya'da; Milli ve Manevi Değerlerine Bağlı Gençliğin Yetişmesini, Ekonomiye Katkı Sağlayıcı Mesleki Yeterlilik Eğitimlerinin Verilmesini, Sağlıklı Nesiller İçin Spor Gençlik ve Eğitim Hizmetlerinin Yürütülmesini Sağlamak" olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda belirlenen hedeflerden biri, "Yetişkinler İçin Meslek Edindirme Kursları Açmak" olarak tanımlanmıştır. Bu hedefin gerçekleştirilmesi için belirlenen faaliyet, "BM 2030 Kalkınma Hedefleri Doğrultusunda; Dezavantajlı Gruplara Yönelik Kurslar Açmak, Sosyal Grup Etkinlikleri Düzenlemek" olarak belirlenmiştir. Ayrıca, stratejik planın bir diğer hedefi, "Çocuk ve Gençlerimizi Sürekli Eğitimlerle Geleceğe Hazırlamak" olarak belirlenmiştir. Bu hedefin gerçekleştirilmesi için belirlenen faaliyet, "Özel Eğitim ve Diğer Dezavantajlı Öğrencilere Yönelik Kurslar Açmak, Sosyal Uyuma Katkı Sağlayacak Etkinlikler Yapmak" olarak belirlenmiştir. Bu stratejik plan, Konya'da gençlerin eğitim, mesleki gelişim ve sosyal entegrasyonunu destekleyen bir yaklaşımı benimsemektedir. Özellikle, dezavantajlı gruplara yönelik eğitim olanaklarının artırılması ve gençlerin geleceğe hazırlanması hedeflenmektedir. Dolayısıyla, planın uygulanmasıyla birlikte Konya'daki gençlerin potansiyellerini geliştirme ve topluma daha sağlam bir şekilde entegre olma şanslarının artırılması hedeflenmektedir.

Tablo 5

Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı Çerçevesinde Engellilere Yönelik Stratejik Amaç, Hedefler ve Faaliyetler

2020-2024 STRATEJİK PLANI	Amaç: 25	“Benim Şehrim Konya’da İhtiyaç Sahibi Dezavantajlı Ailelere ve Gruplara Yönelik Sosyal Destek Sağlamak, Şehit Aileleri ve Gazilere, Engelli Bireylere Yönelik Hizmetler Geliştirmek ve Belediye İdari Hizmetlerinin Etkin ve Verimli Kullanımını Sağlamak”
	Hedef: 25.2	“Engelli ve Dezavantajlı Bireylere Yönelik Çalışmalar Yapmak”
	Faaliyetler	Faaliyet: 25.2.2 “Engellilerle İlgili Sosyal, Kültürel, Spor, Fiziki ve Eğitim Faaliyetleri”
	Performans Ölçütü	Faaliyet: 25.2.2: Faaliyet tamamlanması (adet)

Tablo 5'teki stratejik plan, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı'nın Konya'da ihtiyaç sahibi dezavantajlı ailelere ve gruplara sosyal destek sağlamayı, şehit aileleri, gazilere ve engelli bireylere yönelik hizmetleri geliştirmeyi ve belediye idari hizmetlerinin etkin ve verimli kullanımını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu amaç altında belirlenen hedeflerden biri, "Engelli ve Dezavantajlı Bireylere Yönelik Çalışmalar Yapmak" olarak belirlenmiştir. Bu hedefin gerçekleştirilmesi için belirlenen faaliyet, "Engellilerle İlgili Sosyal, Kültürel, Spor, Fiziki ve Eğitim Faaliyetleri" olarak belirlenmiştir. Bu stratejik plan, Konya'daki engelli bireylerin sosyal, kültürel, sportif, fiziksel ve eğitimsel ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflemektedir. Özellikle, engelli bireylerin sosyal entegrasyonunu artırmak ve yaşam kalitelerini yükseltmek amacıyla çeşitli faaliyetlerin düzenlenmesi planlanmaktadır. Dolayısıyla, planın uygulanmasıyla birlikte Konya'daki engelli bireylerin topluma daha aktif katılımı ve desteklenen bir yaşam sürebilmesi amaçlanmaktadır.

Genel olarak, yukarıdaki tablolardaki Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2020-2024 Stratejik Planı kapsamında özetlenen faaliyetlerin incelenmesiyle, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere ilişkin çeşitli sorun alanlarına odaklandığı görülebilmektedir. Bunlar şunları içerir:

- **Kentsel Altyapı ve Evlerin Erişilebilirliği:** Konya'da yaşayan engellilerin günlük yaşamlarını kolaylaştırmak ve şehri engelsiz hale getirmek amacıyla yapılan düzenlemeler öne çıkmaktadır. Ayrıca, engelli bireylerin evlerinde yaşam kalitesini artırmak için gerçekleştirilen düzenlemeler, engelli evlerinin standartlara uygun hale getirilmesine yönelik çözümler sunmaktadır (Tablo 1).
- **Erişilebilir Ulaşım Altyapısı:** Engellilerin kullanımına uygun olmalarını sağlamak için yüksek standartlı yol ve kaldırım projelerinin planlanması ve uygulanmasına odaklanılmaktadır (Tablo 2).
- **Mesleki Eğitim ve Öğretim:** Engelliler de dahil olmak üzere dezavantajlı gruplara yönelik mesleki eğitim kursları ve sosyal grup faaliyetleri sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır (Tablo 3).
- **Sosyal Destek ve İçerme:** Belediye, engelli bireylerin kapsayıcılığını ve refahını artırmak için çeşitli sosyal, kültürel, sportif, fiziksel ve eğitsel projeler üzerinde çalışmaktadır (Tablo 4).

Engelli Odaklı Hedeflerin ve Faaliyetlerin Gerçekleşme Düzeyleri: Bir Faaliyet Raporu Analizi

Engelli bireylerin konumunu güçlendirmek ve toplum içinde daha etkin bir katılım sağlamak için en önemli unsur, toplumda engellilikle ilgili farkındalığın artırılması ve engelliliği anlamanın gerekliliğinin karşılanmasıdır (Karaman Özlü vd., 2022, s. 144). Bu bağlamda, büyükşehir belediyeleri, stratejik planlarının bir parçası olarak engelli odaklı hedefler belirleyerek bu hedeflere ulaşmak için yıllık raporlar çerçevesinde çeşitli faaliyetler gerçekleştirmektedir. Ancak, bu hedeflerin

ve faaliyetlerin gerçekleştirme düzeylerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi, son derece önemlidir. Raporlarda belirtilen faaliyetlerin gerçekleştirme düzeyleri, engellilik konusunda toplumda farkındalık yaratma, erişilebilirlik sağlama, engellilerin eğitim ve istihdam olanaklarına erişimini artırma gibi alanlarda yapılan çalışmaları yansıtmaktadır. Bu çalışmaların etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi, engellilerin hayatlarını kolaylaştırmak ve onlara daha fazla fırsat sunmak için kritik öneme sahiptir. Ancak, raporlarda belirtilen gerçekleştirme düzeylerinin istenilen seviyede olmaması durumunda, bu alanda daha fazla çaba gösterilmesi gerektiği açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu temel üzerinden, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin her yıl yayımladığı faaliyet raporları çerçevesinde belirlenen hedeflerin ve yürütülen faaliyetlerin gerçekleştirme düzeylerine dair inceleme aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 6

Faaliyet raporları içerisinde tanımlanan engellilere yönelik hedeflerin ve faaliyetlerin gerçekleştirme düzeyleri

FAALİYETLER		KONYA BÜYÜKŞEHİR BELESİYESİ FAALİYET RAPORLARI					
		2020		2021		2022	
		Hedef	Gerçekleşme	Hedef	Gerçekleşme	Hedef	Gerçekleşme
Faaliyet 2.3.1 (Adet)	Düzenlemeler	Sosyal ve Dini Tesisler					
		20	20	20	0	20	6
		Kültürel Tesisler					
		20	20	20	0	20	7
	Tarihi Binalar						
		20	20	20	0	20	-
	Hizmet Binaları						
		20	20	20	13	20	28
Faaliyet 2.3.2 (Adet)	Düzenlenen Ev Sayısı	15	15	15	3	15	4
Faaliyet 5.1.6 (Adet)	Engelli Geçişlerine Uygun Hale Getirilen Tretuvar ve Refüj	10	-	10	10	10	10
Faaliyet 24.8.4 (Adet)	Engelliler İçin Açılan Kurs Adedi	2	3	2	2	3	3
	Engelliler İçin Açılan Kurslarda Kursiyer Sayısı	40	65	40	68	50	57

Faaliyet 24.9.3 (Adet)	Özel Eğitim Kurs Merkezi Adadi	2	0	2	1	2	3
	KONEVİ İşitme Engelliler Genç KOMEK Yaz Okulu Kursiyer Sayısı	40	0	40	0	40	64
	Selçuklu Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi Genç KOMEK Yaz Okulu Engelli Kursiyer Sayısı	50	0	50	0	50	98
	Engelsiz Mesleki Eğitim Merkezi Kursiyer Sayısı	0	0	0	0	100	29
Faaliyet 25.2.2 (Adet)	Sosyal, Kültürel ve Fiziki Projeler Yapmak	8	2	10	28	12	13
	Eğitim ve Spor Projeleri Yapmak	8	1	10	10	12	13
	Engelsiz Yaşam Merkezi	-	0	-	1	-	-

Tablo 6, belirli faaliyetlerin engellilere yönelik hedeflerini ve bu hedeflerin gerçekleştirme durumlarını üç farklı yıl (2020, 2021, 2022) için karşılaştırmalı olarak sunmaktadır. Bu tablo, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere yönelik politikalarının planlanan hedeflere ne ölçüde ulaşıldığını ve gerçekleştirme düzeylerini göstermek amacıyla oluşturulmuştur.

- Faaliyet 2.3.1, sosyal ve dini tesisler, kültürel tesisler, tarihi binalar ve hizmet binalarının engellilere uygun (erişilebilir) hale getirilmesini amaçlayan bir çerçevedir. 2020 yılında belirlenen tüm hedeflerin başarıyla tamamlandığı görülmektedir. Bu, söz konusu tesislerin engelliler için uygun hale getirilmesinde önemli bir ilerlemedir. Ancak, bu başarının aksine, 2021 yılında, hiçbir hedefe ulaşılamamıştır, bu da planlanan gelişmelerin gerçekleştirilemediğini göstermektedir. Bu durum, faaliyetin uygulanmasında beklenmedik engeller veya planlamadaki aksamaların olduğunu gösterebilir. 2022 yılına gelindiğinde ise, sadece hizmet binaları için belirlenen hedef gerçekleştirilmiştir. Bu yıl için 20 hizmet binasının düzenlenmesi hedeflenirken, toplamda 28 hizmet binası düzenlenmiştir, yani öngörülen hedefin üzerinde bir performans sergilenmiştir. Bu durum, hizmet binalarının engellilere yönelik erişilebilirlik açısından öncelikli olduğunu ve bu alanda önemli bir gelişmenin sağlandığını göstermektedir. Ancak, aynı yıl içerisinde, diğer tesislerin erişilebilir hale getirilmesinde beklenen ilerleme sağlanamamıştır. Sonuç olarak, 2020 yılında başlatılan olumlu eğilim devam etmiş olsa da 2021 yılında bir duraksama yaşanmıştır. Ancak, 2022'de belirli bir ilerleme kaydedilmiştir, özellikle hizmet binalarının erişilebilir hale getirilmesi alanında bu durum görülmüştür.
- Faaliyet 2.3.2 kapsamında, belirli sayıda evin engellilere uygun hale getirilmesi veya engellilere yönelik özel ihtiyaçları karşılayacak şekilde düzenlenmesi amaçlanmaktadır. Engellilere yönelik özel ihtiyaçları karşılayacak şekilde düzenlenmiş evler, toplumda önemli bir adımdır ve bu faaliyetin kapsamındaki hedeflerin gerçekleştirilmesi, engellilerin yaşam kalitesini artırmada kritik

bir rol oynamaktadır. Ancak, hedeflerin gerçekleştirilme oranındaki düşüşler dikkat çekicidir. İlgili tabloda görüldüğü üzere, 2020 yılında belirlenen 15 evin düzenlenmesi hedefi, başarıyla tamamlanmıştır. Bu yılda kaydedilen artış, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere yönelik konut ihtiyaçlarını karşılama ve yaşam koşullarını iyileştirme konusundaki taahhütlerini yerine getirme yolunda olumlu bir adım olduğunu göstermektedir. Bu tür ilerlemeler, engellilerin yaşam kalitesini artırarak daha iyi bir yaşam standardı sağlama açısından önemli bir adımdır. Ancak, 2021 yılına gelindiğinde, sadece 3 evin düzenlenmesi gerçekleştirilmiştir. Bu düşük sayı, belirlenen hedefin büyük ölçüde altında kalmıştır. Benzer şekilde, 2022 yılında da 15 evin düzenlenmesi hedeflenmiş, ancak sadece 4 evin düzenlenmesi gerçekleştirilmiştir. Bu düşüşün nedenleri üzerinde durmak ve gelecek için daha etkili bir strateji belirlemek önemlidir.

- Faaliyet 5.1.6 kapsamında, engelli geçişlerine uygun hale getirilen tretuvar ve refüj sayısının artırılmasını hedeflenmektedir. Bu faaliyet çerçevesinde, engellilerin güvenli ve kolay bir şekilde yolları kullanabilmeleri için tretuvar ve refüjlerin engellilere uygun hale getirilmesi amaçlanmaktadır. Tablodan görüldüğü üzere, 2020 ve 2021 yıllarında hedeflenen sayıda faaliyet gerçekleşmemiştir, yani belirlenen tretuvar ve refüjlerin engellilere uygun hale getirilmesi tam olarak gerçekleşmemiştir. Ancak, 2022 yılında hedeflenen sayıda faaliyet tamamlanmıştır, yani bu yıl için belirli sayıda tretuvar ve refüjün engellilere uygun hale getirilmesi başarıyla gerçekleştirilmiştir. Söz konusu yılda hedeflenen faaliyetlerin tamamlanması, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere yönelik altyapı iyileştirmeleri konusundaki kararlılığını ve etkinliğini vurgulamaktadır. Bu tür adımlar, engelli bireylerin yaşam kalitesini artırmak ve toplumsal dâhil olmalarını sağlamak için önemli bir temel oluşturmaktadır.
- Faaliyet 24.8.4 kapsamında, engellilere yönelik olarak açılan kursların sayısı ve kursiyer sayılarına yönelik hedefler belirlenmiştir. Söz konusu faaliyetin hedefleri ve gerçekleşen sonuçlar, farklı yıllarda belirlenen hedeflerle elde edilen verilerin karşılaştırılmasıyla değerlendirilmiştir. Örneğin, 2020 yılında 2 kursun açılması hedeflenirken, gerçekte 3 kursun açıldığı ve hedeflenen 40 kursiyer sayısının üzerinde, 65 kursiyerin katılım sağladığı gözlemlenmiştir. Benzer şekilde, 2021 ve 2022 yıllarında da benzer bir başarı trendi görülmüştür. Her iki yılda da belirlenen kurs ve kursiyer hedeflerine ulaşılmış, hatta belirlenen kursiyer hedeflerinin ötesinde katılım gerçekleşmiştir. Bu yıllarda, belirlenen hedeflerin üzerine çıkılmış olması, engellilere yönelik kurslara olan talebin ve ihtiyacın önemli olduğunu göstermektedir. Bu başarıların devamını sağlamak ve daha da artırmak için, gelecekte de benzer stratejilerin sürdürülmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.
- Faaliyet 24.9.3 altında sunulan veriler, özel eğitim kurs merkezlerinin her yıl için kurs merkezi adedi ve kursiyer sayılarını içermektedir. Bu veriler, engelli

bireylere yönelik eğitim ve destek hizmetlerinin sunulmasındaki ilerlemeyi değerlendirmek adına önemli bir kaynaktır. Tabloya bakıldığında, "özel eğitim kurs merkezi" adetine ilişkin hedeflerin 2022 yılı hariç diğer yıllar için gerçekleştirilemediği gözlemlenmektedir. Örneğin, 2020 yılında 2 adet kurs merkezinin açılması hedeflenirken hiçbiri gerçekleşmemiştir. Benzer şekilde, 2021 yılında 2 adet hedeflenmiş ancak sadece biri faaliyete geçirilmiştir. Ancak, 2022 yılında bu trend değişmiş ve 2 adet hedefinin ötesinde, 3 adet kurs merkezi faaliyete geçirilmiştir. Bu durum, özel eğitim alanında yapılan çalışmaların artış gösterdiğini ve engelli bireylere yönelik eğitim imkanlarının genişletildiğini göstermektedir. Yine, "KONEVİ İhtime Engelliler Genç KOMEK Yaz Okulu" adlı kurs merkezi için 2020 ve 2021 yıllarında her yıl için 40 kursiyer hedeflenirken, katılım sağlanamamıştır. Ancak, 2022 yılında beklenenin üzerinde, 64 kursiyer katılım göstermiştir. Bu durum, 2022'de kurumun daha geniş bir katılım sağlayarak engelli gençler için sunulan yaz okulu programına olan talebin arttığını ve Konya Büyükşehir Belediyesi'nin bu talebi karşılayacak şekilde başarılı bir şekilde faaliyet gösterdiğini göstermektedir. Benzer şekilde, "Selçuklu Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi Genç KOMEK Yaz Okulu" adlı kurs merkezi için de benzer durumlar görülmektedir. Kursiyer sayıları incelendiğinde, KOMEK yaz okulu için 2020 ve 2021 yıllarında her yıl için 50 kursiyer hedeflenmesine rağmen, katılım sağlanamamıştır. Ancak, 2022 yılında beklenenin üzerinde, 98 kursiyer katılım göstermiştir. Bu, kurs merkezinin 2022'de artan ilgi ve katılım ile öne çıktığını ve sunduğu programların talep gördüğünü göstermektedir. Bunun yanında, "Engelsiz Mesleki Eğitim Merkezi" adlı kurs merkezi için 2020 ve 2021 yıllarında herhangi bir kursiyer sayısı belirtilmemesine rağmen, 2022 yılında 100 kursiyer hedeflenirken, sadece 29 kursiyer katılımı gerçekleşmiştir. Bu durum, 2022'de beklenenin altında bir katılımın gerçekleştiğini göstermektedir.

- Faaliyet 25.2.2 kapsamında, sosyal, kültürel ve fiziki projeler ile eğitim ve spor projelerinin ve merkezlerin oluşturulması hedeflenmiştir. Tabloya göre, belirli yıllarda hedeflenen faaliyet sayısının gerçekleştirilmesine rağmen, bazı yıllarda hedeflenen sayıya ulaşılamamıştır. Örneğin, 2020 yılında sosyal, kültürel ve fiziki proje yapma konusunda 8 proje hedeflenirken, sadece 2 proje gerçekleştirilmiş ve istenilen hedefin altında kalmıştır. Ancak, 2021 yılında 10 proje hedeflenirken, 28 proje gerçekleştirilmiş ve istenilen hedefin üzerine çıkmıştır. Benzer şekilde, 2022 yılında 12 proje hedeflenirken, 13 proje gerçekleştirilmiş ve istenilen hedefin ötesine geçilmiştir. Aynı faaliyet çerçevesinde, 2020 yılında eğitim ve spor projeleri yapma konusunda 8 proje hedeflenirken, sadece 1 proje gerçekleştirilmiş ve istenilen hedefin altında kalmıştır. Ancak, 2021 yılında hedeflenen 10 projenin tamamı gerçekleştirilmiştir. Benzer şekilde, 2022'de 12 proje hedeflenirken, 13 proje gerçekleştirilmiş ve istenilen hedefin ötesine geçilmiştir. Bu durum, belirli yıllarda faaliyetlerin hedeflerine ulaşma konusunda değişkenlik

gösterebileceğini ve bu projelerin uygulanmasındaki başarı veya zorlukların farklı faktörlere bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir. Son olarak, engelsiz yaşam merkezi kurma konusunda, 2020 ve 2022 yıllarında herhangi bir hedef belirtilmemiştir. Bu konu sadece 2021 yılında, herhangi bir hedef belirtilmemesine rağmen, yıl içerisinde bir merkez kurulmuştur. Bu durum, bazı yıllarda belirli hedeflerin belirlenmemiş olmasına rağmen, uygulama sürecinde projelerin hayata geçirilmesinin mümkün olduğunu göstermektedir.

Yıllık faaliyet raporları, sadece önceden belirlenmiş hedeflere ulaşmanın ötesine geçmiş, aynı zamanda engellilere daha kapsayıcı ve destekleyici bir çevrenin oluşturulması adına atılan adımların somut etkilerini de göstermektedir. Bu nedenle, bu raporlar, stratejik planın öngördüğü hedef ve faaliyetlerin yanı sıra, stratejik planın dışında gerçekleştirilen ve yıl içinde yapılan tüm engelli odaklı çalışmaları da kapsayan kapsamlı bir değerlendirme sunmaktadır. Başka bir deyişle, raporlar, engellilere yönelik sosyal, kültürel, eğitimsel ve istihdam odaklı faaliyetlerin yanı sıra, erişilebilirlik çalışmaları, engelli haklarının korunması ve toplumsal farkındalığın artırılmasına yönelik yapılan çalışmaları da içermektedir. Engellilere yönelik altyapı iyileştirmeleri, engelsiz yaşam alanlarının oluşturulması ve engellilerin sosyal yaşama katılımını destekleyen etkinlikler de bu faaliyetler arasında yer almaktadır.

SONUÇ

Bugünün dünyasında, "engellilik" teriminin içeriği üzerine yapılan değerlendirmeler, artık yalnızca bireyin fiziksel farklılıklarından kaynaklanan bir durum olmadığını vurgulamaktadır. Bunun yerine, bu kavramın, bireyin yaşadığı toplumsal çevrenin, kültürel yapıların, sosyal ilişkilerin, mekânsal düzenlemelerin ve ekonomik etkenlerin bir araya gelerek yarattığı engellerin bir sonucu olduğu belirtilmektedir (Su ve Burcu Sağlam, 2020, s. 97). Ancak, bu hususta dikkate değer bir nokta; "engellilik" kavramının, toplumsal ve kültürel bağlamda çeşitli modellerle etkilendiği ve zaman içinde farklı kültürlerde değişen toplumsal normlar, değerler ve algılar tarafından şekillendirilen dinamik bir olgu olduğudur. Engellilik kavramının tarihsel evrimine bakıldığında, ahlaki modelden tıbbi modele doğru bir geçiş gözlemlenmektedir. Öncelikle, ahlaki model engelliliği, bireyin veya atalarının işlediği günahların bir cezası olarak değerlendirirken, sonrasında tıbbi modelde engellilik, hastalık veya yaralanma sonucu ortaya çıkan bir durum olarak tanımlanmıştır. Bu evrimsel süreçte, sosyal model daha sonra önem kazanmıştır. Özellikle, engelliliği sadece bireyin tıbbi durumuyla değil, aynı zamanda toplumsal yapılar, politikalar ve kültürel normlar gibi etmenlerle ilişkilendiren bir yaklaşımı içermiştir. Daha da ileri gidildiğinde, insan hakları modeli engelliliği, her bireyin eşit haklara sahip olduğu ve ayrımcılığın kabul edilemez olduğu bir perspektiften ele almıştır. Bu bağlamda, bu modelden her biri, engellilik olgusuna farklı bir açıdan bakarak, toplumsal anlayışın ve politikadaki değişimlerin temelini oluşturmuştur.

Ülkemizde, 2000'li yılların başından itibaren yapılan yapısal reformlarla birlikte, 5216 ve 5393 sayılı yasalarla belediyelere engellilerle ilgili önemli sorumluluklar verilmiştir. Bu değişim, 2005 yılında kabul edilen 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ile doruk noktasına ulaşmıştır, zira bu kanun engelli bireylerin haklarını sağlam bir temelde güvence altına almıştır. Bu yasaların etkisiyle, engellilere yönelik bakış açısında bir değişim yaşanmış; artık sadece tıbbi bir sorun olarak değil, aynı zamanda toplumsal bir konu olarak ele alınmıştır. Bu yasaların kabulü ve uygulanmasıyla birlikte, belediyeler engellilere yönelik faaliyetlerinde radikal bir değişim yaşamıştır. Özellikle, 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un kabulü, belediyelerin stratejik planlama süreçlerinde, yıllık faaliyet raporları çerçevesinde engellilere yönelik çalışmaları oluştururken sadece tıbbi bir model yerine sosyal ve hak temelli bir yaklaşımı benimsemelerini teşvik etmiştir. Bu bağlamda, belediyeler artık engellilerin yaşamlarını yalnızca bir sağlık meselesi olarak değil, aynı zamanda toplumsal hak ve adaletin bir parçası olarak ele alarak faaliyetlerini şekillendirmektedir. Bu önemli gelişmeyle birlikte, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin yıllık faaliyet raporları kapsamında engellilere yönelik faaliyetlerin hangi bakış açısıyla gerçekleştirildiği ve stratejik plan çerçevesinde hedeflerin gerçekleşme düzeylerinin incelenmesi, bu dönüşümün etkilerini daha detaylı bir şekilde anlamak için önemli bir adımdır. Bu bağlamda, çalışmada, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2020-2024 dönemine ait güncel stratejik planı temel alınarak, engellilere yönelik belirlenen stratejik amaç ve hedeflerin uygulanma ve gerçekleşme düzeyi kapsamlı bir şekilde analiz edilmiştir. Dolayısıyla, bu analiz, belediyenin engelli bireylere yönelik faaliyetlerinin etkinliğini ve stratejik hedeflerine ne ölçüde ulaştığını değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2020-2024 Stratejik Planı çerçevesinde belirlediği stratejik amaçlar ve hedefler, engellilere yönelik hizmetlerin planlı ve sistematik bir şekilde yürütüldüğünü ortaya koymaktadır. Bu stratejik çerçeve, belediyenin engellilere yönelik politikalarının somut göstergeleri olarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2020-2024 dönemini kapsayan stratejik planı, engellilerin katılımını artırmayı hedefleyen kapsayıcı bir toplum oluşturma amacını yansıtmaktadır. Ancak, yapılan analizlerde belirlenen hedeflere ulaşma konusunda bazı zorluklar ve başarılar ortaya çıkmıştır. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere yönelik faaliyetlerinde en büyük ilerlemeler, engellilere yönelik kurslarda ve eğitim faaliyetlerinde görülmüştür. Özellikle 2022 yılında, "KONEVİ İşitme Engelliler Genç KOMEK Yaz Okulu" adlı kurs merkezinde beklenenin üzerinde kursiyer katılımı sağlanmıştır. Ayrıca, "Selçuklu Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi Genç KOMEK Yaz Okulu"nda da benzer şekilde artan kursiyer sayısı dikkat çekicidir. Bu durum, engellilere yönelik eğitim programlarına olan talebin arttığını ve belediyenin bu talebi karşılamak adına başarılı faaliyetler gerçekleştirdiğini göstermektedir. Ayrıca, engellilere yönelik tesislerin erişilebilir hale getirilmesi konusunda da belirli ilerlemeler kaydedilmiştir. Örneğin, 2020

yılında belirlenen tüm hedeflerin başarıyla tamamlandığı ve tesislerin engelliler için uygun hale getirildiği görülmektedir. Yine, sosyal, kültürel ve fiziki projeler ile eğitim ve spor projeleri kapsamında, 2020'den 2022'ye kadar geçen süreçte belirlenen proje sayısında önemli bir artış gözlemlenmiştir. Bu artış, engellilere yönelik destek ve hizmetlerin çeşitlendirilmesi ve genişletilmesi adına olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, engellilere yönelik özel ihtiyaçları karşılayacak şekilde düzenlenmiş evlerin sayısındaki düşüşler dikkat çekicidir. 2020 yılında belirlenen hedef başarıyla tamamlanmışken, 2021 ve 2022 yıllarında belirlenen hedeflerin altında kalan bir performans sergilenmiştir. Bu düşüşün nedenleri üzerinde durularak gelecek için daha etkili stratejiler belirlenmelidir.

Sonuç olarak, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere yönelik politikaları, belirlenen hedeflere kısmen ulaşsa da bazı alanlarda hedeflerin gerçekleştirilememesi dikkat çekicidir. Bu durum, ilgili faaliyetlerin etkinliğini artırmak ve engelli bireylere yönelik hizmetlerin kalitesini yükseltmek adına daha kapsamlı ve stratejik bir yaklaşımın benimsenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Gelecekte, hedeflerin gerçekleştirilmesi için daha fazla kaynak ayrılması ve süreçlerin daha etkin bir şekilde yönetilmesi önem arz etmektedir. Bu sayede, engelli bireylerin yaşam kalitesinin artırılması ve toplumsal katılımlarının desteklenmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

4736 Sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. (2002, 19 Ocak).

Resmî Gazete (Sayı: 24645). <https://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4736.pdf>
5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu. (2004, 23 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 25531). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5216&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun (2005, 7 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 25868). <https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5378&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

5393 Sayılı Belediye Kanunu. (2005, 13 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 25874). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

572 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (1997, 6 Haziran). Resmî Gazete (Sayı: 23011). https://resmigazete.gov.tr/arsiv/23011_1.pdf

Alfaro-Rojas, L (2013). Psicología y discapacidad: un encuentro desde el paradigma social Psychology and Disability: An Encounter from the Social Paradigm. *Revista Costarricense De Psicología*, 32(1), 63-74.

Anggraini, D., Anas, M. ., & Wike, W. (2022). The paradigm of disability: A discussion of participation of persons with disability in development in Indonesia. *Indonesian Journal of Disability Studies*, 9(2), 163–177. DOI: 10.21776/ub.ijds.2022.009.02.01

Aver, Ö. F. (2019). Engellilerin mesleki eğitimi ve istihdamı. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 5(3), 327-354.

Aydın, N. (2018). Nitel araştırma yöntemleri: Etnoloji. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 2(2).0-0.

Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. DOI: 10.31592/aeusbed.598299

Bulut Şimşek, F. (2020). Engellilere yönelik yerel yönetim çalışmaları: Ümraniye Belediyesi örneği. *Akademik Matbuat*, 4(2), 41-60.

Büyükşehir Belediyesi Engelli Hizmet Birimi Yönetmeliği. (2006, 16 Ağustos). Resmî Gazete (Sayı: 26261).

Çaha, H. (2016). Engellilerin toplumsal hayata katılmasına yönelik politikalar: Türkiye, ABD ve Japonya örnekleri. *İnsan ve Toplum*, 5(10), 123-150

Çitil, M. ve Üçüncü, M. (2018). Türkiye’de engelli hakları ve engelliler

hukuku'nun durumu. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 0(35), 233 - 278.

Dicle, A. ve Toprak, T. (2020). Engellilerin kent içindeki mobilitesi: Kadıköy ve Üsküdar ilçelerinde erişilebilirlik çalışmaları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 3(1), 81-94.

Eline, J. & Hardonk, S.C. (2023). Overview of disability paradigms in disability and management research. J. E. Beatty, Hennekam, and M. Kulkarni (Eds.), *In de gruyter handbook of disability and management*, 21–34. De Gruyter. DOI: <https://doi.org/10.1515/9783110743647-002>

Emini, F. T. ve Ayaz, Ç. E. (2019). Engelli Bireylere Yönelik Kurumsal Farkındalık: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Journal of Awareness*, 4(2), 239-248.

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü (Nisan 2023). Engelli ve yaşlı istatistik bülteni. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. Ankara

Ercan Önbiçak, A., Akoyun, B. (2022). Dijital liderlik çalışmalarının yönetim bilimleri kapsamında incelenmesi: Nitel bir araştırma. *Malatya Turgut Özal Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 128-137

Ercan, M. (2021). Engelli bireylerin kent vatandaşlığı deneyimleri eksenine bir çalışma. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(39), 98-125.

Ertürk, K.L., Şimşek, A.A., Songür, D.G. & Şengül, G. (2014). Türkiye’de engelli farkındalığı ve engelli bireylerin adalete web erişilebilirlikleri üzerine bir değerlendirme. *Dünya Bilgisi*, 15(2), 375-395.

Ghosal, A. (2019). The social model: Disability as a socially constructed phenomenon. *International Journal of Engineering Development and Research*, 7(2), 381-384.

Gürek, M. (2016). Yerel Yönetimlerin Engellilere Yönelik Eğitim Faaliyetleri. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, (42), 131-143.

Gürün, F., ve Kararağaç, Ş. (2017). Sosyal belediyeçilik anlayışı üzerinden engellilere yönelik hizmetler. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 12(48), 43-62.

Güzel, B. (2019). Toplumsal uyum süreçlerinde yerel yönetimlerin önemi: iyi uygulama örnekleriyle göçmen, sığınmacı ve mülteci dostu kentler. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 77-88.

Henderson, G. & Bryan, W. (2011). Psychosocial aspects of disability. Charles C. Thomas, Springfield (Eds.), *Human rights and disability: The international context. Journal on Developmental Disabilities*, 10(2), 1–13.

Kalaycı S. ve Akin, A. (2019). Engellilere Yönelik Yerel Sosyal Hizmetlerde Belediyelerin Yeri: Malatya Büyükşehir Belediyesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(2), 663 - 674.

- Kalaycı, S. (2020). Engelli bireylerin kamusal hizmetlere erişebilmesinde belediyelerin yeri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Özel sayı 1, 83-104.
- Karaman Özlü, Z., Ejder Apay, S., Olçun Öztürk, Z., Küçükoğlu, A., Gündoğdu, F. ve Yiğit, N. (2022). Akademisyenlerin engelli farkındalığının belirlenmesi. *Anatolian Journal of Health Research*, 3(3), 144-148. <https://doi.org/10.29228/anatoljhr.64993>
- Kolwitz, M. & Radlińska, I. (2015). Kształtowanie się współczesnego paradygmatu niepełnosprawności. *Pomeranian Journal Life of Sciences*, 61(3), 270–277
- Konya Büyükşehir Belediyesi (2020). 2020 faaliyet raporu. https://sepet.konya.bel.tr/kbb/kbb/dosyalar/faaliyet_raporlar/2020FaaliyetRaporu.pdf
- Konya Büyükşehir Belediyesi (2021). 2021 faaliyet raporu. https://sepet.konya.bel.tr/kbb/kbb/dosyalar/faaliyet_raporlar/2021FaaliyetRaporu.pdf
- Konya Büyükşehir Belediyesi (2022). 2022 faaliyet raporu. https://sepet.konya.bel.tr/kbb/kbb/dosyalar/faaliyet_raporlar/2022FaaliyetRaporu.pdf
- Konya Büyükşehir Belediyesi, 2020-2024 Stratejik Planı. (2020-2024). 2020-2024 Stratejik Planı. https://sepet.konya.bel.tr/kbb/kbb/dosyalar/stratejik_raporlar/sp2020-2024.pdf
- Kurtkapan, H. (2024). Yerel yönetimlerin engelli ve yaşlı bireylere yönelik hizmetlerinin sosyolojik açıdan değerlendirilmesi: İstanbul örneği. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 72-89. <https://doi.org/10.52108/2757-5942.5.1.4>
- Meşe İ. (2014). Engelliliği açıklayan sosyal model nedir?. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 0(33), 79 - 92.
- Mitra, S. (2016). The capability approach and disability. *Journal Of Disability Policy Studies* 16(4), 236–247
- Oliver, M. (2004). the social model in action: if i had a hammer, in *Implementing the Social Model of disability: Theory and Research*. C. Barnes and G. Mercer Leeds: The Disability Press. 18-31
- Oliver, M. (2013). The social model of disability: Thirty years on. *Disability & Society*, 28(7), 1024–1026. doi:10.1080/09687599.2013.818773
- Otopark Yönetmeliği. (2018, 22 Şubat). Otopark Yönetmeliği. Resmî Gazete (Sayı: 30340). <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/02/20180222-7.htm>
- Özgökçeler S. ve Alper Y. (2010). Özürlüler Kanunu'nun sosyal model açısından değerlendirilmesi. *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 33–54.
- Palmer, M. & Harley, D. (2011). Models and measurement in disability: an international review. *Health Policy and Planning*, 2-8. doi:10.1093/heapol/czr047

Parsons, T. (1975). The Sick Role and the Role of the Physician Reconsidered. *The Milbank Memorial Fund Quarterly. Health and Society*, 53(3), 257. doi:10.2307/3349493

Pfeiffer, D. (2001). The conceptualization of disability. In B. M. Altman & S. Barnartt (Eds.), *Exploring theories and expanding methodologies*, 2. Research in social science and disability (29–52). Oxford, UK: Elsevier.

Retief, M. & Letšosa, R. (2018). Models of disability: A brief overview. *HTS Teologiese Studies/Theological Studies*, 74(1), 1-8. a4738. <https://doi.org/10.4102/hts.v74i1.4738>

Sandalcı, U. (2019). Obezite vergisine ilişkin nitel bir araştırma. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(3), 333-349. ISSN: 1306 – 2174

Santoso, M. B., & Apsari, N. C. (2017). Pergeseran paradigma dalam disabilitas. *Intermestic: Journal of International Studies*, 1(2), 166-176. <https://doi.org/10.24198/intermestic.v1n2.6>

Serdar, M. (2023). Yeni toplumsal hareketler bağlamında Birleşik Krallık'ta Engelli Hakları hareketi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 384-396

Silvers, A. (2009). An Essay on modeling: The social model of disability. *Philosophy and Medicine*, 19–36. doi:10.1007/978-90-481-2477-0_2

Sözen, H. (2023). *Büyükşehir Belediyelerinde Engelli Vatandaşlara Sunulan Hizmetlerin Karşılaştırmalı Bir Analizi*. Yayınlanmış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya

Sözen, H. ve Göküş, M. (2023). *Büyükşehir belediyelerinde engelli vatandaşlara sunulan hizmetlerin karşılaştırmalı bir analizi*. 1. Basım. Nobel Yayıncılık

Su, G. ve Burcu Sağlam, E. (2020). Köy yaşamında engelli birey olma deneyimi: Nitel bir araştırma örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 37(1), 96-115. <https://doi.org/10.32600/huefd.623627>

Şat, N. ve Göver, T. (2017). Engelliler için belediyelerin erişilebilirlik sorumlulukları: Çorum engel haritası projesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 521-541. <https://doi.org/10.17218/hititsosbil.287902>

Şişman, Y. (2011). Türkiye de Özürlülere Yönelik Yasal Düzenlemeler. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 60(1), 169-222

Temizel, G. (2021).Erişilebilir turizm postmodern bir sentez. Ş. Ünüvar ve Ş. Sarı Yıldırım (Eds), *Erişilebilir Turizm sistemleri* (233-270). 1. Basım: Nobel Yayıncılık

United Nations [UN]. (2016). Good practices of accessible urban development making urban environments inclusive and fully accessible to ALL. ST/ESA/364 United Nations Department of Economic and Social Affairs. <http://www.un.org/disabilities>

UPIAS (1976). Fundamental Principles of Disability. Union of the Physically Impaired Against Segregation: London, W.13 The Disability Alliance: 96 Portland Place, London, WIN 4EX. <https://tonybaldwinson.com/wp-content/uploads/2014/06/1975-11-22-upias-and-disability-alliance-fundamental-principles-of-disability.pdf>

Ünsür, A. (2020). Engellilere yönelik beceri kazandırma ve istihdam faaliyetleri ile bu alanda yerel yönetimlerin rolü, İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) örneği. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 9(23), 132-164. <https://doi.org/10.31199/hakisderg.676076>

Victoria Maldonado, J. A. (2013). El modelo social de la discapacidad: una cuestión de derechos humanos. *Revista de Derecho de la UNED (RDUNED)*, (12), 817-833. doi: 10.5944/RDUNED.12.2013.11716

Waddington, L. & Mark, P. (2020). A human rights approach to disability assessment. *Journal of International and Comparative Social Policy*, 1–15. doi:10.1017/ics.2020.21

Yenişehirlioğlu, E. ve Türkay, O. (2013). Engelli turistlerin konaklama işletmelerinde kabul görme düzeyine yönelik algılama ve sorunlar karşılaştırmalı nitel bir araştırma. *Akademik Turizm ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 46-56.